

basic education

Department:
Basic Education
REPUBLIC OF SOUTH AFRICA

NATIONAL SENIOR CERTIFICATE

KEREITE YA 12

SESOTHO PUO YA LAPENG (HL)

PAMPIRI YA BORARO (P3)

HLAKOLA/TLHAKUBELE 2014

MATSHWAO: 100

NAKO: dihora tse 2½

Pampiri ena e na le maqephe a 6.

DITAELO HO MOHLAHLUWA

1. Pampiri ena e arotswe DIKAROLO tse THARO, e leng:

KAROLO YA A:	Moqoqo	(50)
KAROLO YA B:	Ditema tsa kgokahano tse telele	(30)
KAROLO YA C:	Ditema tsa kgokahano tse kgutshwane	(20)

2. Bala ditaelo TSOHLE ka hloko.
3. Araba potso E LE NNGWE karolong e nngwe le e nngwe.
4. Qala karolo E NNGWE le E NNGWE leqepheng le LETJHA.
5. Etsa moralo wa tema eo o e ngolang (ka ho iketsetsa mmapa wa monahano kapa daekramo/tjhate e bontshang tatelano ya mehopolo kapa ho etsa feela lenane la dintlha tseo o tlang ho ngola ka tsona). Ha o qeta lekola botjha tema ya hao ka ho e bala hape, ho e nahanisisa, ho hlaola diphoso le ho nehelana ka tema e phethetsweng hantle. Moralo o etswe ditemeng tsohle. O tla abelwa matshwao bakeng sa ho ela mehato ena hloko.
6. Meralo e totobatswe hantle hore ke meralo, pele ho hlahiswa tema eo o e ngolang.
7. O eletswa ho sebedisa nako ka mokgwa ona:
- Metsotso e 80 ho araba KAROLO YA A
Metsotso e 40 ho araba KAROLO YA B
Metsotso e 30 ho araba KAROLO YA C
8. Nomora dikarabo tsa hao jwalo ka ha dipotso di nomorilwe pampiring ya dipotso.
9. Ngola sehlooho se loketseng tema eo o ikgethelang yona.
- ELA HLOKO:** Sehlooho se se ke sa balellwa e le karolo ya palo ya mantswe.
10. Ngola ka mongolo o makgethe o balehang.

KAROLO YA A: MOQOQO**POTSO YA 1**

Kgetha sehlooho SE LE SENG, mme o ngole moqoqo wa bolelele ba mantswe a 400 ho isa ho a 450. Hopola ho etsa moralo, mme o be o boele o lekole tema ya hao botjha ho hlaola diphoso.

- 1.1 Ngola moqoqo moo o phetang ka ketsahalo e ileng ya o senyetsa letsatsi hoja o ne o sa lebella. Sehlooho sa moqoqo e be:

Leo letsatsi le ile la ntshulafalla haholo!

[50]

- 1.2 Matsatsing a kajeno re bona batho ba itakakaka mebeleng, ba iketsa dithathu. Ngola moqoqo oo ho wona o hlahisang ntlhakemo ya hao ka taba ena ya ho itaka mmele. Sehlooho sa moqoqo e be:

Ho itaka mmele ka ditshwantsho le mengolo ke ketso e mpe.

KAPA

Ho itaka mmele ka ditshwantsho le mengolo ke ketso e ntle.

[50]

- 1.3 Boholo ba batjha ha bo sebetse, mme sena se ngongorehisa setjhaba haholo. Ngola moqoqo oo ho wona o tebisang maikutlo ka taba ena. Sehlooho sa moqoqo e be:

Ha mmuso, dikhampani tsa poraefete le setjhaba di ka ema ka maoto ho lwantsha tlhokeho ya mosebetsi, tsohle di ka loka.

[50]

- 1.4 Ditamene tse pela dikolo ha di a loka hobane di ka kgothalletsa le ho hohela bana ba sekolo ho nwa jwala. Ngola moqoqo ka sehlooho sena:

Mathata a bakwang ke ditamene tse ahilweng haufi le dikolo.

[50]

- 1.5 Dijo tse mafura le tse hloakang phepo e ntle di ka nontsha motho ho feta tekano, mme tsa beha bophelo ba motho kotsing. Ngola moqoqo oo ho wona o pepesang mathata a ka bakwang ke monono o fetang tekano. Sehlooho sa moqoqo e be:

Ho nona ho feteletseng ho ka bakela motho mafu a mangata.

[50]

- 1.6 Dibaka tsa ho hlatswetsa makoloi di se di atile haholo hara motse wa rona. Baahi ba bang ba di thabetse ba re ke theho ya mosebetsi, ha ba bang ba re di baka tshilafatso le tshenyo ya metsi. Ngola moqoqo moo o hlahisang maikutlo a dumellanang le a hanyetsanang le taba ena. Sehlooho sa moqoqo e be:

Dibaka tsa ho hlatswetsa makoloi ke theho ya mosebetsi ebile di baka tshilafatso le tshenyo ya metsi.

[50]

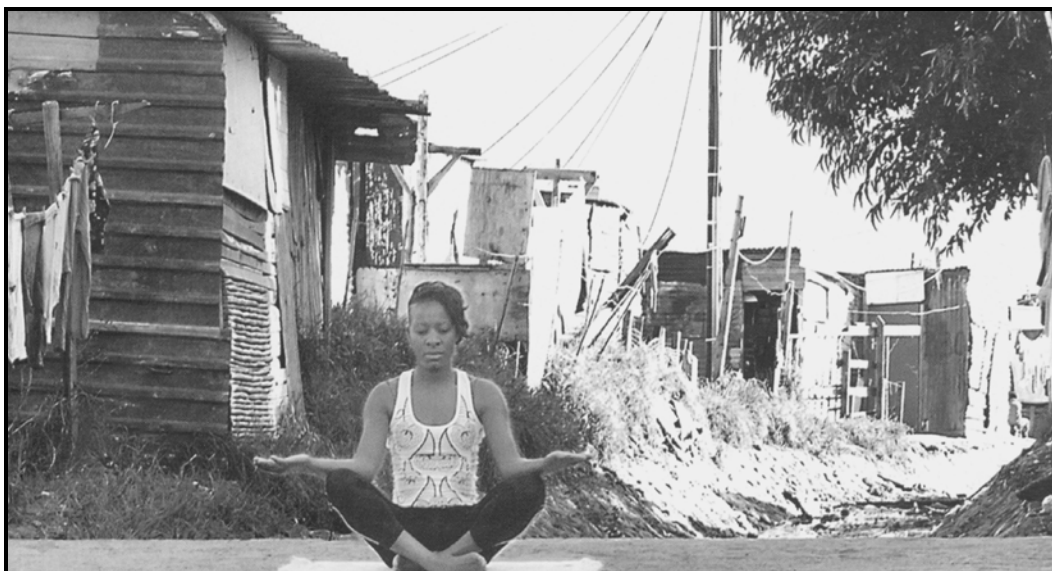
- 1.7 Boha setshwantsho sena se ka tlase, e be o ngola moqoqo o itshetlehile ka mohopolo wa sehlooho o hlahiswang (qholotswang) ke setshwantsho sena maikutlong a hao. Se lebale ho etsa moralo. Iqapele sehlooho sa hao.

[Setshwantsho se qotsitswe bukeng ya *Sesotho Puo ya Lapeng*, RR Mokolopo le ba bang: 2012:57]

[50]

- 1.8 Boha setshwantsho sena se ka tlase, e be o ngola moqoqo o itshetlehile ka mohopolo wa sehlooho o hlahiswang (qholotswang) ke setshwantsho sena maikutlong a hao. Se lebale ho etsa moralo. Iqapele sehlooho sa hao.

[Se qotsitswe lesedinyaneng la *Drum* la Hlakola 2011:82]

[50]

MATSHWAO OHLE A KAROLO YA A: 50

KAROLO YA B: DITEMA TSA KGOKAHANO TSE TELELE**POTSO YA 2**

Kgetha mme o ngole tema E LE NNGWE ya bolelele ba mantswe a 180 ho isa ho a 200 (dikahare feela). Hopola ho etsa moralo, mme o be o boele o lekole tema ya hao botjha ho hlaola diphoso.

2.1 Lengolo la semmuso

Ha o a sebetsa hantle ditlhahlobong tsa bohareng ba selemo, mme sena se ka lebisa ntlheng ya hore batshehetsi ba hao ba ditjhelete, ba batle ho o amoha tshehetso ya bona ya ditjhelete.

Ngolla batshehetsi ba hao lengolo o ba hlalose mabaka a bakileng hore tshebetso ya hao e fokole, o be o ba tshepise hore o tla ntlafatsa diphetho tsa hao tlhahlobong ya sekamakwaolagang pele ba etsa qeto ya ho o amoha tshehetso eo ya ditjhelete.

[30]**2.2 Puo**

O lemong sa hao sa pele yunivesithing. O kopilwe ke sekolo seo o neng o kena ho sona lemong se fetileng hore o ke o tshetlehele baithuti ba Kereiti ya 12 puo, mme o ba kgothalese ho sebetsa ka thata hore ba tlo amohelwa le bona yunivesithing lemong se tlang. Ngola puo eo.

[30]**2.3 Puisano**

Le ne le etetse sekolo se itseng ka dipapadi tsa sekolo. Le hlotse papading ya bolo ekasitana le tlhodisanong ya dingangisano. Ngola puisano pakeng tsa hao le mosuwehlooho moo o mo hlalose tsa ka ditlhodiso tsa tsena.

[30]**2.4 Raporoto**

E mong wa baithuti o ile a utswetswa mohala wa hae wa thekeng nakong eo le ntseng le ikwetlisa. Jwalo ka moetapele wa baithuti sekolong, o ile wa tlalehela mosuwehlooho ka taba ena. Ka mora ho tlaleha mosuwehlooho o ile a kopa hore o mo ngolle raporoto ka ketsahalo eo. Ngola raporoto eo.

[30]**MATSHWAO OHLE A KAROLO YA B: 30**

KAROLO YA C: DITEMA TSA KGOKAHANO TSE KGUTSHWANE**POTSO YA 3**

Kgetha hape mme o ngole tema E LE NNGWE ya bolelele ba mantswe a 100 ho isa ho a 120. Hopola ho etsa moralo wa tema ya hao, mme o boele o lekole tema ya hao botjha ho hlaola diphoso.

3.1 Ditaelo

Ke matsatsi a phomolo, malomao o tlo nka leeto. O o kopile hore o sale o lebelletse ntlo ya hae. O o file ditaelo tseo o lokelang ho di latela. Ngola ditaelo tseo.

[20]**3.2 Karete ya memo**

Kgaitsemi ya hao e a nyalwa. O kopilwe ho rala karete ya memo ya lenyalo la hae. Etsa karete ya memo ya lenyalo.

[20]**3.3 Dayari**

Mariheng a selemo se fetileng nakong ya phomolo ya dikolo, le ne le isitswe kampong moo le neng le rutwa ke matitjhere a fapaneng a tswang dikolong tse ding. Ngola dayari ya matsatsi a mahlano ka diketsahalo tsa letsatsi le leng le le leng.

[20]**MATSHWAO OHLE A KAROLO YA C:****20****MATSHWAO OHLE A PAMPIRI ENA:****100**